

DE MAASEIKENAAR

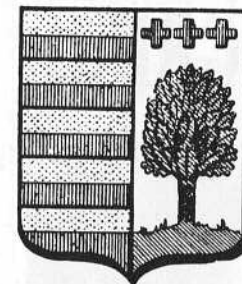
Inhoudstafel

Woord vooraf	pag. 1
Ontgrinders in boerekiel	pag. 2- 3
Typonymisch praatje (Het klein kluusterke)	pag. 4- 9
Stedelijke openbare bibliotheek	pag. 10-12
Volkskunde	pag. 12
De Maaseikenaar: Sportief	pag. 13-15
Wisseltrofee "Tony Van Wijck"	pag. 16
Het Maaseiker cursiefje	pag. 17-18
Achterolmen	pag. 19-20
20 Jaar geleden schreef "De Maaseikenaar":	pag. 21
Maaseiker Spreekwoorden	pag. 23-24
Franse Revolutie te Maaseik	pag. 25-31
Maaseiker Rariteit	pag. 32
Diksjenaer van 't Mezeikers	pag. 33-35
Het Belgische Rode Kruis	pag. 36-37
Maaseikenaren publiceren	pag. 38-40
Frederik Malders	pag. 40-43
Z.D.H. Prins John III	pag. 44

De redactie dankt:

- Roger MAES voor de foto's
- Rita SEGERS-WESTHOVENS voor de vormgeving van de omslag

Woord vooraf

De voltallige redactie van De Maaseikenaar houdt eraan U en allen die U dierbaar zijn een voorspoedig nieuw decennium te wensen. U merkt reeds aan onze wensen dat we niet krenterig zijn. Voor minder dan 10 jaar van geluk en gezondheid doen we het niet. En trouwens... wie van ons koestert niet de hoop het magische jaar 2000 te bereiken.

Wat we U allen uiteraard eveneens toewensen is 10 jaar van leesgenot in ons aller tijdschrift, zodat we binnen 10 jaar in een gefederaliseerd België en een geüniformiseerd Europa ons dertigjarig bestaan kunnen vieren. In gedachte zie ik reeds het huldenummer voor me liggen: januari 2000, jaargang 30, nummer 1, op houtvrij geschept papier, verschenen met steun van de zes Belgische regeringen.

Onder de Oude Doos een foto van onze verantwoordelijke Uitgever Tony Van Wijck zonder stok en als Maaseiker Rariteit een artikel over de financiële achtergronden van de gemeenteraadsvorming in het jaar 1989. Het gaat een uniek nummer worden en daarom reeds de volgende goede raad: abonneer zo vlug mogelijk door storting van 300 fr. op nummer 001-0678921-94.

En trouwens... een lucratievere investering voor uw oude dag is er niet. In de betere antiquariaten vliegen de prijzen van ons aller tijdschrift nu reeds de pan uit. Deskundigen voorspellen dat binnen korte tijd voor een puntgaaf nummer in de veilingzalen van Sotheby-London astronomische bedragen zullen neergeteld worden.

Een weldaad ongetwijfeld voor die lezers die hun nummers angstvallig bewaard hebben. Geknars van tanden en schaamrood op de kaken bij die lichtzinnige zielen en frivole geesten die dit blad al die jaren beschouwd hebben als een zoveelste produkt van onze zo vaak verguisde wegwerpmatschappij. Dierbare lezer! Lieve lezeres!

Investeren van de zuur verdiende centjes is in. Obligaties, kasbons, markt-aandelen en lange- of korte-termijn beleggingen worden U hier te lande, of eventueel elders in de Benelux-contreien, aangepraat tegen pakweg een winst van 6 à 9%

Eén enkele storting van 300 luttele Belgische francs, ofte 60 Belga's is een belegging die duizendvoudig vruchten afwerpt.

Stort nu! Stort eer het te laat is. In het Europa van morgen moet Maaseikske Klein zijn man staan. En: small is beautiful, ofte klein is knus.

En: Maaseik un jour, Maaseik toujours!

Wie zei daar dat we onze talen niet kennen?

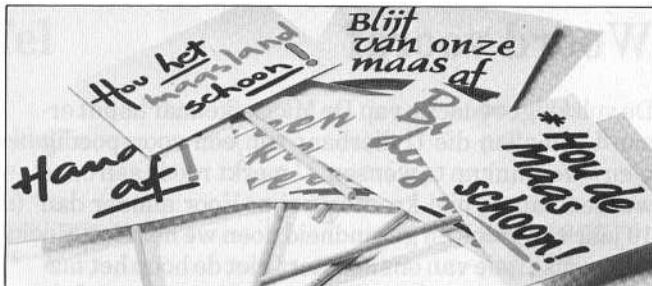
De redactie

GRIND

BELANGRIJK
VOOR
LIMBURG?

grind
ontginning
MAASLAND
LIMBURG

Ontgrinders in boerenkiel

Wanneer de plannen van de N.V. DRAGETRA doorgang vinden in het voor ons liggende decennium dan zou de spreekwoordelijke rust van Heppeneert en omgeving wel eens wreed verstoord kunnen worden.

Wat is er dan wel aan de hand? Het grindbedrijf Dragetra is in Maaseik geen onbekende. Sedert jaar en dag baggert deze firma in de meander van het Maasstadje. Momenteel concentreert haar baggeractiviteit zich in de omgeving van Aldeneik. Van de op het gewestplan Limburgs Maasland voorziene zone van 230 ha voor grindwinning rest nu nog 30 ha. Hiermee kan het bedrijf nog verder tot omstreeks 1994. Daarna zou het bedrijf als "natte exploitant" volgens het gewestplan kunnen uitwijken naar de reservezone WATERINGEN-ARMENBOS te Neeroeteren-Maaseik. Deze door de overheid aangeboden oplossing om hun activiteiten te kunnen verderzetten valt echter niet in goede aarde bij de "grindboeren". In het Maasland zijn de grindexploiterende bedrijven gewend hun eigen boontjes te doppen.

Waarschijnlijk werd hiervoor dan ook op 27 juni 1986 de N.V. LANDBOUWEXPLOITATIEMAATSCHAPPIJ MAASKANT opgericht. Een N.V. zoals zovele andere? Niets is minder waar. Wanneer we de bestuurders zien trekt de rook geleidelijk op. Werden benoemd tot bestuurders: de heer OTTERVANGER (Voorzitter Raad van Bestuur van Dragetra N.V., Directeur-Bestuurder), De N.V. DRAGETRA en de B.V. Houdstermaatschappij Dekker. De zetel van de nieuwe maatschappij is gevestigd op de Bleumerstraat 120 tevens het adres waarop je de N.V. Dragetra kunt aantreffen. Hun doelstellingen zijn op het eerste zicht eerder onschuldig: het uitvoeren van

GRIND

BELANGRIJK
VOOR
LIMBURG?

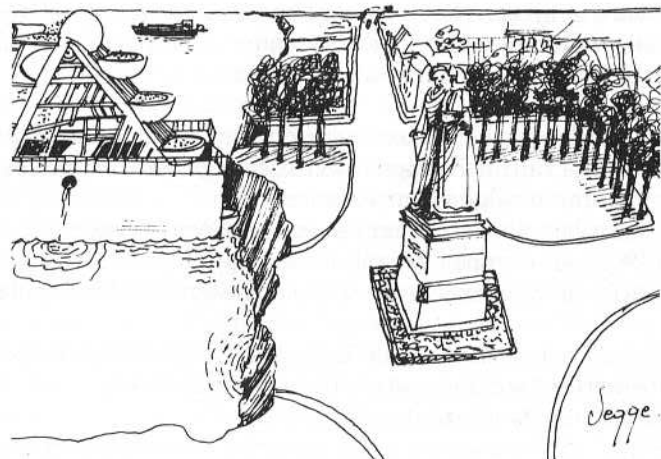
grind
ontginning
MAASLAND
LIMBURG

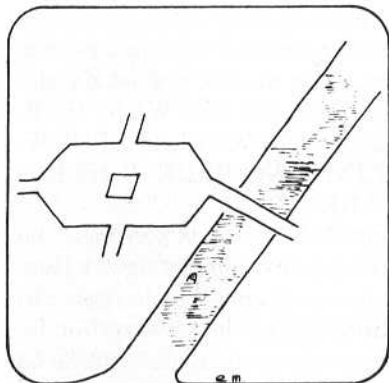
diverse land- en tuinbouwwerken, het bereiden van compost, mengingen van humus voor land- en tuinbouw enz. In hun vierde doelstelling vinden we voor ons het klassieke addertje onder het gras nl.: het **BOUWEN, HERSTELLEN EN ONDERHOUDEN VAN LANDBOUWGRONDEN EN TERREINEN VOOR DE WINNING VAN RIVIERZAND EN GRIND.**

Onder deze naam nu kocht de N.V. reeds verscheidene tientallen ha landbouwgrond op in de omgeving van Heppeneert. Wat in het verleden reeds enkele malen gebeurd is (o.a. Bichterweerd te Rotem) staat hier waarschijnlijk weer op stapel. Na uitbaggering van de resterende 30 ha te Aldeneik zal de N.V. alles in het werk stellen om grind te winnen op de door hen "gebouwde, herstelde en onderhouden landbouwgronden" in de omgeving van Heppeneert.

Op dit ogenblik is de toestand nog niet alarmerend. De voorstellen van de Vice-voorzitter van de Vlaamse Regering DE BATSELIER in het kader van de afbouw van de ontgrinding in het Maasland spreken niet over Heppeneert. Maar toch moeten we waakzaam blijven. Binnen afzienbare tijd: nieuwe heren, nieuwe wetten; veranderde opvattingen en behoeften! We kunnen echter nu reeds stellen dat aan de behoefte aan rust geen einde komt. We vinden ze nog steeds in Heppeneert. Houden zo!

Marc Stevens

Typonymisch praatje.

Het klein kluusterke

De feesten en verjaardagen in onze stad houden niet op. Aanstaande juni zal het anderhalve eeuw geleden zijn dat twee zusters van Tilburg zich te Maaseik vestigden en hun intrek namen in de toen reeds meer dan 50 jaar leegstaande panden van het voormalige Capucijnenklooster.

Dit feit lijkt de redactie een afdoende reden om er even bij blijven stil te staan. Het klooster der Zusters van Tilburg, waaruit later het Instituut-ter-Engelen groeide, werd wegens zijn aanvankelijk geringe omvang Het Klein Kluusterke genoemd, dit om het te onderscheiden van het andere Maaseiker Zusterklooster der Ursulinen in de Boomgaardstraat dat na zijn uitbreiding in 18 in de volksmond de wijdsse naam Het Groet Klooster ontving. Het differentiërend gebruik van de adjectieven klein en groot zijn in de naamkunde niet uitzonderlijk. Zo kenden wij te Maaseik de Grote en de Kleine Snellewind, de Grote en de Kleine Papenkuilen en dicht bij huis de Grote en de Kleine Kerkstraat. Een toponymische merkwaardigheid die echter het vermelden waard is, lijkt ons het feit dat de benamingen Klein en Groot Klooster te Maaseik reeds honderden jaren bestonden, vooraleer de Ursulinen en de Zusters van Tilburg zich in onze stad vestigden.

Zo werd reeds het klooster der Zusters Sepulchrienen in de Pelsersstraat op de plaats van het huidige H.-Kruiscollege het Klein Klooster genoemd, zoals blijkt uit de volgende attestaties.

1662: het cleyn Cloosterken zegge Kinre clooster.

1790: de trouppen gecantonneert opt kleyn klooster.

1797: de religieusen van 't Klein Klooster of der Sepulchrienen.

Het Agnetenklooster der Zusters Augustinessen daarentegen in de Grote Kerkstraat was bekend als Het Groot Klooster.

1606: derPater opt groet Cloester.

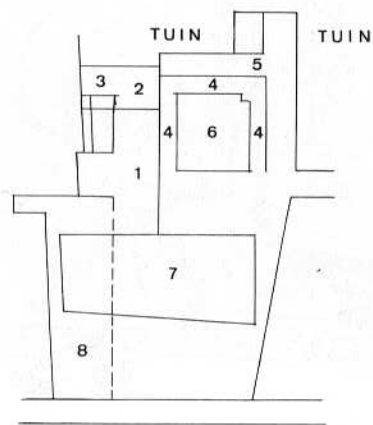
1691: die moeshoven agter des groot cloosters sieckhuys gelegen.

1700: de conventuaelen van St.-Agneeten vulgo genaempt het Groot Clooster.

1778: het seer loffelijk cloester van Sinte Agnes genaemt het Groot Cloester.

1823: het Groot Klooster in de Kerkstraat.

HET VROEGERE KLOOSTERPAND

- 1 KERK
- 2 KAPEL
- 3 SACRISTIE
- 4 KLOOSTERGANG
- 5 KLOOSTER
- 6 BINNENKOER
- 7 BINNENKOER
- 8 AFSPANNING DE SONNE

Doch laat ons terugkeren naar de feestelingen. Het begon zoals gezegd in 1840. Op verzoek van de toenmalige bisschop van Luik, Monseigneur Van Bommel, vestigden zich datzelfde jaar in het leegstaande pand der paters Capucijnen enkele zusters van Tilburg om er zich te wijden aan de opvoeding van doofstomme en blinde meisjes.

Het instituut was vanaf het eerste ogenblik een groot succes en al vlug werden op aandringen zowel van de regering als van het bisdom ook jongens aangenomen. De sociale voorzieningen waren in die dagen niet alleen in onze provincie doch in het gehele land erg karig en op 2 januari 1844 arriveerden dan ook de eerste blinde en doofstomme jongetjes in het klooster der zusters. Het onderwijs der kinderen in het Instituut werd toevertrouwd aan de toenmalige kapelaan en latere deken van

Maaseik, Johannes Albert Polus. De Heer Polus die trouwens ook directeur was van het Maaseiker Weeshuis, had namelijk om deze moeilijke taak naar behoren te vervullen, drie maanden lang en op eigen kosten in het Doofstommeninstituut te Brugge cursussen gevolgd in de methodiek van het doofstommenonderwijs. Moeilijkheden bleven echter uiteraard niet uit en vooral toen de jongens wat groter werden, begon hun aanwezigheid in het klooster voor de nodige complicaties te zorgen. "Wegens de onbetamelijkeheid" vooral van een gemengd publiek onder één dak, diende dus naar een andere oplossing te worden gezocht. Na vele onderhandelingen slaagde men erin van Monseigneur Zwijsen, stichter en overste der Fraters van Tilburg, de toezegging te ontvangen dat er enkele Fraters uit Tilburg naar Maaseik zouden worden gezonden om zich alhier te wijden aan de opvoeding van de blinde en doofstomme mannelijke jeugd.

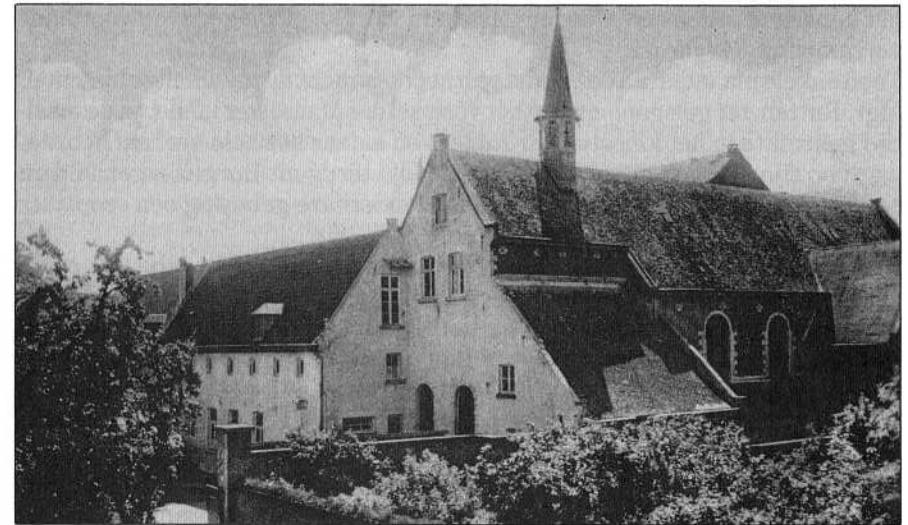
Op 13 juni 1851 arriveerden dan ook de Fraters Ignatius Leermakers en Hyacinthus Vernimmen te Maaseik en bij wijze van voorlopige maatregel werd aan de twee Fraters en hun discipelen een afzonderlijk verblijf verschaft in het klooster op de Capucienenstraat. Ondertussen zou er naar een geschikter verblijf worden uitgezien. Einde 1851 was het Capucijnenklooster derhalve bewoond door 3 zusters, 2 fraters, de priester-directeur en 31 leerlingen tussen de 8 en 20 jaar. De onkosten bedroegen datzelfde jaar 6622 fr. alhoewel het voltallige personeel financieel niet vergoed werd. De bijdragen die het Instituut ontving bestonden uit 210 à 900 fr per leerling, afhankelijk van de financiële toestand der ouders en der gemeenten van herkomst.

Het verblijf der Fraters in het Capucijnenklooster was echter maar van korte duur en al vlug verhuisden zij met hun jongens naar het Weeshuis in de Grote Kerkstraat. Over de verdere wederwaardigheden der Fraters van Tilburg in onze stad en hun uitzonderlijke verdiensten ten bate van onze jeugd verschijnt eerlang een publikatie die we onze lezers van harte aanraden. Wat de lotgevallen van het Klein Klooster betreft: één der zusters heeft jarenlang een kroniekje bijgehouden, waarvan wij onlangs een afschrift in handen kregen. Uit deze kroniek enkele wetenswaardigheden aangaande het klooster. In 1856 werden er allerlei veranderingen aangebracht aan de oude Capucijnenkerk.

Zo werden er twee kleine altaren verwijderd en de twee achterste biechtstoelen in de kerk werden met toestemming van de bisschop "in leen afgestaan" aan de kruisheren om in hun kerk in de Bosstraat gebruikt te worden. Blijkbaar is het een lange uitlening geworden, want de biechtstoelen staan er nog steeds. Drie jaar later in 1859 werd de oude deur van de kerk door een nieuwe vervangen en terzelfdertijd werd het koor vergroot door de communiebank te verplaatsen. Ondertussen bleven de zusters het gebouw voortdurend aanpassen, want in 1861 werd de vroegere brouwerij der paters in twee gedeeld, en in de twee ruimten werden een stal en een wasserij ondergebracht. Het kroniekje vermeldt ook dat twee jaar la-

ter de muur "onder de berg" gedeeltelijk vernieuwd werd. Een duistere mededeling die naar verder onderzoek vraagt. In de kloostertuin lag een oud ge-

Zo zag het Klein Kloosterke er vanaf de Capucienenstraat uit.
(Foto: verzameling L. Daniëls)

bouwtje dat de zusters sinds hun aanwezigheid te Maaseik gebruikten als zaadhuisje. In 1911 werd dit gebouwtje ingericht tot een St.-Antoniuskapelletje, waarin de oude vloerstenen van de kloosterkerk gebruikt werden. Volgens de overlevering werd in vroeger tijden in deze ruimte gedurende de pestepidemieën de H. Mis opgedragen voor de pestlijders, daar de opslagplaats die zich in de onmiddellijke nabijheid bevond, in zulke perioden als verblijfplaats voor de zieken gebruikt werd. In 1936 werd dit St.-Antoniuskapelletje vergroot. Een merkwaardig voorval vond echter plaats in 1912. Bij het opruimen van de zolder werd door de knecht heel wat oude rommel door het venster naar buiten gegooid om daarna verwijderd te worden. Toen de knecht tussen de hanebalken een oud stuk stof zag hangen, gooide hij niets vermoedend dit ook maar naar buiten.

Op de grond van de binnenplaats gelegen bleken er echter op het weefsel letters te verschijnen daar het nat werd van de regen die op dat ogenblik viel. Eén der zusters nam het ding op en na een vluchtig onderzoek bleek het een oud document te zijn, een officiële verklaring van een wonderbare genezing. Duidelijk bleek uit de tekst dat het ging over een 5-jarig jongetje, genaamd Dennis Jacobs die sinds zijn geboorte verlamd was aan onder-en bovenledematen en daarbij nog leed aan een gezwollen buik en die op 11 november 1643 wonderbaarlijk genezen was bij het beeldje van Onze-Lieve-Vrouw van Scherpenheuvel dat zich in de kerk der Capucijnen bevond. Nu herinnerden de zusters zich het beeldje waarover in het document sprake was. Jarenlang had het in de lade van een kast in het kantoortje gelegen, totdat het in de ziekenkamer was opgehangen. Doch een tijdje vóór het voorval had zuster Gonzala het koperen beeldje aan Moeder Cassienni van Borgloon gegeven voor haar verzameling "oudheden".

Toen enkele maanden na de vondst van het document de toenmalige bisschop, Mgr. Rutten, ter gelegenheid van het vormsel der Maaseiker kinderen de maaltijd gebruikte in het klooster der zusters en aldaar het hele verhaal hoorde, werd op zijn verzoek het wonderbare beeldje terug uit Borgloon gehaald en het kreeg samen met het bewijs van de wonderbare genezing een ereplaats in de kloosterkerk.

Een laatste merkwaardig voorval dat het kroniekje vermeldt, gebeurde op 27 oktober 1913. In de vloer van de kerk lag nog steeds de grote grafsteen van Dionisius Van Oeteren, stichter en weldoener van de kerk der Capucijnen. Daar reeds vaak kloosterlingen over de steen waren uitgegleden, werd besloten de steen uit te graven en hem buiten in de muur der kerk te metselen. Toen bleek echter dat er zich achter de grafsteen een gewelfde ruimte bevond en opzij daarvan een opening die met kleine stenen was afgedekt. Natuurlijk veroorzaakte dit onder de zusters de nodige consternatie, doch de kloosterknecht Dreessen werd bereid gevonden om zich gewapend met een brandende kaars in de donkere ruimte te begeven, waar hij de beenderen vond van de 17e-eeuwse stichter van de kerk.

Tot daar enkele wetenswaardigheden over het *Klein Kloosterke*, dat ondertussen is uitgegroeid tot één der grootste onderwijsinstellingen van onze stad. De geschiedenis ervan zal echter nog moeten geschreven worden en misschien vormt de viering van het 150-jarige bestaan hier een gepaste gelegenheid voor.

Martin Boonen
Maasweg 5

Inhuldiging en Wijding der nieuwe Lokalen der Bewaarschool v. d. Eerw. Zusters van Liefde op Zondag 3 Juli a. s.

Geachte ouders van Maaseik,

De nieuwe lokalen der Bewaarschool zijn voltooid.

We willen dan ook niet langer uw zoo rechtmatig verlangen op de proef stellen : **ZONDAG 3 JULI** geven we U, geachte ouders, vanaf half 3 's namiddags ruim gelegenheid om de zoo gezonde, welverlichte, welverluchte en zoo modern ingerichte lokalen te komen bezichtigen.

Gij zult U dan kunnen overtuigen, dat uwe kindertjes nu in alle opzichten gezond en frisch gehuisvest zijn en dat ook leermiddeltjes en schoolmeubeltjes ten volle beantwoorden aan de hedendaagsche eischen, waar uwe kleintjes in volle teugen alles kunnen inademen, wat hun geest en hartje in de eerste ontwikkelingsperiode kan boeien.

Weltra zal het één eeuw geleden zijn, dat de kindertjes van Maaseik hun eerste onderricht en opleiding van de Zusterkens van het «Klein Kloosterke» genoten en zij hopen dan ook, dat de brave vaders en moeders van heden ons ditzelfde betrouwen zullen blijven schenken.

Op 3 Juli is dan het programma als volgt :

Om 1 uur worden de kleintjes aan de school verwacht. Kwart na 2 vormt zich een stoet vanaf de Pastorie naar de nieuwe schoolstraat.

Om half 3 voordracht door de kindertjes in klas verdeeld :

Welkomstgroet door alle kindertjes der bewaarschool.

Jongentjes : 1e klas : DE KABOUTERTJES. Zang en spel.
2e klas : DE RUITERTJES. Zang met oefeningen.
3e klas : DE MUZIEKANTJES.

Meisjes : 1e klas : 'T IS NU FEEST IN ONZE SCHOOL. Zang met spel.
2e klas : DE DORPSKERMIS. komieke voorstelling.
3e klas : DE LIEVE, KLEINE VOGELTJES. Naboots-oefeningen.

Om half 4 : Wijding der lokalen door Z. E. H. Deken.

Daarna een woord van Kan. Senator Broekx.

Wij verwachten alle Kristene Ouders van Maaseik vooral ook die ouders, welke weldra kleintjes zullen hebben in den ouderdom der kinderen van de bewaarschool.

Maaseik - I. Doms - F. Zaan

Het Schoolkomiteit.

Programma der plechtige opening van de nieuwe Kleuterschool op de Burge-meester Philipslaan in 1938.

Stedelijke openbare bibliotheek

Van Hepperstraat naar Bleumerstraat

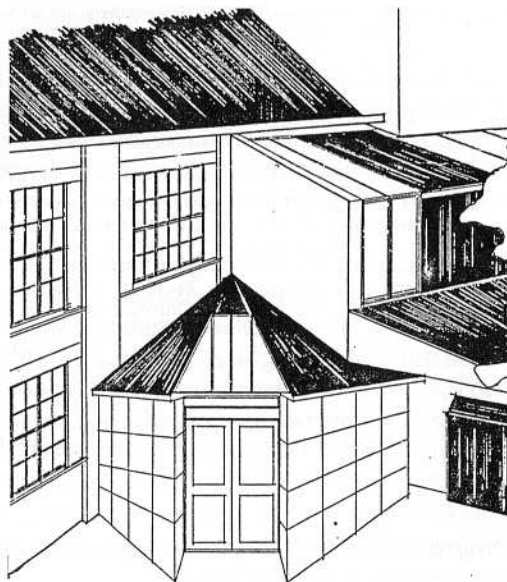
In zijn verslag dd. 18 augustus 1980 naar aanleiding van de vraag tot erkenning van de stedelijke bibliotheek, schreef de toenmalige inspecteur Jef Rochus: 'Alles zit propvol en de afstand tussen de rekken voldoet geenszins aan de vereiste minimumnormen'.

De zoektocht naar een definitieve en aanvaardbare bestemming kon beginnen. Hij zou uiteindelijk vijf jaar duren. Verschillende opties konden niet worden gerealiseerd; de ene keer bleek het pand net iets te klein, een andere keer weigerden de diensten van Stedebouw en Monumentenzorg hun fiat.

Vrij onverwacht, rond de kersttijd, scheen een licht in de duisternis. De vroegere Fratersschool in de Bleumerstraat werd te koop gesteld. De bibliotheekinspectie kwam, zag en vond dat het goed was. Mits de nodige aanpassingen zou dit gebouw uiterst geschikt zijn om er de hoofdbibliotheek te huisvesten. Het stadsbestuur besloot het pand te kopen. De aankoopakte werd getekend op 4 december 1985. De bibliothecaris slaakte een zucht van verlichting en de vele oud-leerlingen van de Fraters stelden met gerechtvaardigde nostalgie vast, dat hun vroegere school van afbraak zou gespaard blijven, meer nog, zij zou een functie krijgen die nauw aansloot bij de doeleinden waarvoor ze oorspronkelijk bestemd was.

Een merkwaardige vaststelling is tevens, dat de basis van de huidige stadsbibliotheek gelegd werd in de Fratersschool. Tijdens de Eerste Wereldoorlog ontstond zij er als één van de vele activiteiten van de eens zo bloeiende en nuttige patronaatswerking. 'L'histoire se répète' schijnt eens te meer te worden bevestigd.

Intussen komen de verbouwing en inrichting in de eindfase. Na 20 jaar verblijf in de Hepperstraat zal binnen zeer korte tijd, de nieuwe bibliotheek in gebruik worden genomen.

120 jaar Fraters te Maaseik

De 'Werkgroep Documentatie Maaseik' vond de ingebruikname van de vroegere Fratersschool een unieke gelegenheid om een verdiende hulde te brengen aan de Fraters, die zich gedurende 120 jaar uiterst verdienstelijk maakten en een lichtend voorbeeld waren voor Maaseik en verre omgeving op gebied van vorming en onderwijs. Momenteel wordt er druk gewerkt aan een tentoonstelling die bij de vele oud-leerlingen aangename herinneringen zal oproepen. Wie nog souvenirs bezit uit de Fraterstijd in de vorm van foto's, rapporten, zichtkaarten, schoolboeken of wat dan ook - en deze wil afstaan of in bruikleen geven - kan hiervoor terecht bij één van de leden van de werkgroep of in de Stedelijke Bibliotheek.

De tentoonstelling wordt geopend ter gelegenheid van de officiële opening van de bibliotheek en zal gedurende enkele weken te bezichtigen zijn. Bij deze gelegenheid zal tevens het boek '100 jaar Fraters te Maaseik' worden voorgesteld. Het betreft een herdruk van het boek verschenen in 1951, aangevuld met de geschiedenis van de periode 1951-1971 en opgesmukt met talrijke foto's. De uitgave kwam tot stand in samenwerking tussen de 'Werkgroep Documentatie Maaseik' en de 'Ruilclub Achter Olmen'.

In deze herdruk werden heel veel nieuwe foto's opgenomen, voornamelijk klasfoto's. Beslist een aanrader voor de honderden oud-leerlingen van deze school en voor de Maaseikenaren met interesse in de geschiedenis van hun fraaie stad. Voorintekenaars zien niet alleen hun naam vermeld in het boek, zij krijgen bovendien een korting van 100 fr op de officiële prijs.

Men kan het werk bestellen door overschrijving van 490 fr. op rekeningnummer 141-8115363-01 N.M.K.N., Markt 27 te 3680 Maaseik.

Vermeld daarbij de naam van het boek: 'De Fraters te Maaseik'. Na het afsluiten van de voorintekenlijst - 31 januari 1990 - bedraagt de verkoopprijs 590 fr.

De inplanting van de bibliotheek in de vroegere Fratersschool is eens te meer een bewijs, dat oude gebouwen wel degelijk een functionele bestemming kunnen krijgen. Dat de restauratie en inrichting van het gebouw, alsook de aanleg van het binnenplein mogen gezien worden, daarvan zijn wij overtuigd. Wedden dat U onze mening zult delen!

Eindverhandelingen van Maaseikenaren

SCHROYEN, Vital: Aspecten van de fusieproblematiek te Maaseik (1970-1982). Faculteit van de Letteren en Wijsbegeerte, Departement Geschiedenis. Leuven, 1987.

VANDERSTEEGEN, Christel: Fysische geografie van het Bosbeekdal. Provinciale Middelbare Normaalschool. Hasselt 1987-1988.

VANSEVEREN, Karel: De provinciegouverneur als vertegenwoordiger van de regering inzake openbare orde en veiligheid. Faculteit der Rechtsgeleerdheid. Gent 1988-1989.

In een volgende aflevering hopen wij een volledig overzicht te geven van de eindwerken in het bezit van de stedelijke bibliotheek.

Tevens doen wij nogmaals een warme oproep tot alle afgestudeerden een exemplaar van hun eindwerk af te staan. Uw werk blijft bewaard en kan anderen tot nut zijn.

Met onze dank.

Mathieu Daemen.

Volkskunde

Uw medewerking gevraagd

Sinds jaren werken we mee aan het bekende P.J. Meertens-Instituut voor Dialectologie, Volkskunde en Naamkunde. Regelmatig worden ons vragenlijsten toegestuurd die we dan, vanuit het Maaseiker dialect beantwoorden. Ditmaal echter leek ons één der vragen zo boeiend dat we ze hier afdrukken. We hopen er vanuit ons geïnteresseerd lezerspubliek talrijke reacties op te ontvangen. Hier volgt de vraag.

Veel middenstanders prijzen en prezen hun waren aan door middel van een kort en kernachtig rijmpje, waarin hun voor- of achternaam en hun produkt verwerkt zijn.

Een Amsterdams voorbeeld is het volgende:

*De beste bomen van het bos
vindt men als hout bij Jongevos.*

Of van een slager:

*Wat Karel snijdt
is kwaliteit.*

Kent U in of rond Maaseik dergelijke reclamerijmpjes van nu of van vroeger?

M. Boonen, Maasweg 5, 3680 Maaseik, tel.: 011/565280

De Maaseikenaar: Sportief

Minisport met Maxiwinst: NOLIKO-E jeugdkampioen van België.

Na een (te) lange zomer zijn we dringend toe aan een sportieve terugblik op het seizoen 1988-1989, al is dat voor de meeste Maaseiker sporters en supporters niet direct het meest geslaagde geweest van de afgelopen tien jaar.

In de rand van het volleybalgebeuren noteren we enkele spectaculaire transfers van Maaseiker topspelers, zoals Filip Van Cauwelaert en Wim Segers, die van Noliko verhuizen naar Nashua (voorheen VCA) en van Benno Beenders, die Lanaken omruilt voor datzelfde Nashua.

Op het volleybalterrein zelf heeft Maaseik, voor het eerst sinds lang opnieuw een kampioen van België binnen de wallen: de E-jeugd van Noliko, die op 27 mei de titel binnenhaalde door te Roeselare zowel het Waalse Belgrade als Wasmuel met 2-0 te verslaan.

Tijd dus voor een nadere kennismaking met jeugdvolleybal in het algemeen, en Maaseiker minivolley in het bijzonder. Tijd dus voor Peter Germeau, die zich al jaren met de opleiding van de Maaseiker volleyjeugd bezighoudt.

Zoals bekend zorgde het H. Kruiscollege er tot 1976 voor dat MAVOC geregeld werd uitgebreid met goede spelers uit eigen streek, maar toen E.H. Brouns stopte met schoolvolleybal, moest Mavoc zelf de handen uit de mouwen steken, al wist men dat men het moeilijk zou hebben om de collegevolleybalopleiding te evenaren.

Er werd eerst met een bescheiden scholierenploeg gestart. Een vijftiental spelers zorgden het eerste seizoen voor een goede zesde plaats, al moesten de verplaatsingen geregeld met de fiets of per duim afgehaspeld worden, en niet per bus, zoals de moderne jeugd dat gewend is, dankzij de heer Vandersmissen. Het seizoen daarna kwam er een kadettenploeg bij, en de resultaten waren spectaculair: beide ploegen werden vice-kampioen, en de kadetten raakten zelfs in de halve finale van de beker van België.

In het seizoen 1980-1981 werd er een apart bestuur opgericht, en men ging onder de nieuwe naam 'Jong Mavoc', gedeeltelijk zelfstandig werken, onder supervisie van het hoofdbestuur. Het volgende jaar leverde het eerste bewijs dat het jeugdbestuur op de goede weg zat: scholieren en kadetten wonnen de titel in hun reeks, en de miniemen wonnen de beker van België.

Vanaf dat jaar zat en zit jeugdvolley in de lift. Het bestuur werkt hard, en de trainers weten wat ze doen. Om te beginnen werd er internationale ervaring opgedaan op toernooien in Assen, Berlijn, Kassel en Genève, en daarna startte Maaseik met een totaal nieuw concept, aangepast aan de mogelijkheden en de behoeften van jonge spelertjes: minivolleybal.

Deze volleyvariant wordt gespeeld met drie spelers in plaats van zes, op een veel kleiner terrein en met een een lager net. Daardoor wordt de sport veel spectaculairder: lange rally's en onmogelijke reddingen zijn de belangrijkste ingrediënten (samen met knielappen), en de spelertjes leren op die manier ook - en dat is belangrijk - de waarde van een goede techniek.

Vóór de Belgische volleybalbond nog, werden er minivolleybaltoernooien ingericht binnen de club. Het eerste vond plaats in St.-Jansberg, waar 4 badmintonvelden en een net van dertig meter ter beschikking waren. Vanaf toen kwam minivolley in een stroomversnelling.

Onmiddellijk na het behalen van de titel werden de kampioenen getraceerd op een weekend aan zee, onder begeleiding van Jean Paumen, Eric Verstraten en Peter Germeau.

Een officiële ontvangst op het stadhuis in Maaseik (met medailles) kwam later. Een officiële huldiging door de NOLIKO -A-ploeg (met bloemen, een sporttas en pet voor elke speler) maakte de zaak rond.

Op de foto: het strand van Kokzijde met vlnr; een zeemeermin, Yves Gonnissen, Garmen Mersch, Tom Frenssen, Benny De Busscher, Yves Latour, Raf Peeters en trainer Peter Germeau.

De volgende belangrijke stap om jeugdwerking te promoten werd gezet door V.K.S., die in samenwerking met de Limburgse volleybalbond een minivolleybalcompetitie opstartte, onder de vorm van maandelijkse toernooien in o.m. Maaseik, Dilsen, Lommel, Borgloon, Koersel, enz. Vanaf de eerste organisatie in 1986 speelde de NOLIKO -D- en -E- jeugd zich in de kijker door steeds bovenaan de rangschikking te eindigen. In het seizoen 1986-1987 speelden zowel de -D- als de -E- jeugd zich vlot door de provinciale toernooien en konden zo deelnemen aan de kampioenschappen van Vlaanderen in Dilbeek. -D- eindigde op plaats twee, en de E- jeugd werd derde.

Op tien april 1988 werden beide ploegen kampioen van Limburg op het kwalificatietoernooi van Helchteren, en de -D-jeugd werd ook nog kampioen van Vlaanderen met een ploeg die gevormd werd door Bert Kees, Dirk Goyens, Koen Paulissen, Paul Gerards en Jan Van Venckenray. In het seizoen 1988-1989 werd de kroon op het werk gezet door de -E-jeugd, die zowel de Limburgse kampioenschappen in Hechtel, het kampioenschap van Vlaanderen te Turnhout en het kampioenschap van België in Roeselare won, zonder zelfs maar één set te verliezen. In Turnhout liet ze andere Belgische eredivisieclubs zoals Roeselare vlot achter zich.

De kans dat een serieus jeugdbeleid ook sportieve vruchten draagt voor de A-ploeg is reëel. Jan Slangen, een voorbeeld van 'eigen kweek', en lid van de -A-ploeg, is daar een stevig bewijs van.

A. Latour.

Kapitein Benny De Busscher met beker, en NOLIKO -E-jeugd met medailles, onmiddellijk na de finale.

Wist ge dat

.... in het zeer lijvige boek 'Het Oude Nest - 1989' (Contacten Nieuwsblad van het geslacht SANGERS) een grote bijdrage verscheen (p. 38 t/m 69) over Pater Sangers zaliger.

.... ook het 'Limburgs Schutterstijdschrift' nr. 5 (dec. 1989) grote aandacht besteedde aan Pater Sangers. Een kleurfoto van Pater Sangers siert zelfs de voorpagina.

Losse nummers van dit mooie tijdschrift zijn te verkrijgen tegen 95 fr. (of Hfl. 5,-) + verzendkosten. Redactie-adres: Brouwerslaan 25, NL-6093 GG Heythuysen. Bankrelaties: 068-2059877-12 v. Gemeentekrediet Hechtel of nr. 122215125 van Rabobank Heythuysen.

.... nu nog steeds verse bloemen op het graf van Pater Sangers liggen.

Tony Van Wijck

Wisseltrofee "Tony Van Wijck" definitief voor Geleen

Oostlimburgers wonnen nipt het 20ste Interlimburgs dialectvoordrachttoernooi

In "Achter Olmen" droegen onlangs jeugdigen uit beide Limburgen voor in het kader van het jaarlijks toernooi in de eigen Maaslandse Moedertaal. Het werd een afwisseling van voordracht en muziek door de "Knapkookbloëzers". Vorst Wiel Janssens praatte het geheel gezellig aan elkaar en Het Heilig Wammes zorgde eens te meer voor een berg prijzen. Jaak Bergers vroeg even tussendoor meelevende aandacht voor een kort memoreren van Wouter Smits die zovele jaren een vaste en enthousiaste deelnemer was aan dit toernooi.

Individuele winnares werd Inge Schuttinga uit Geleen met "D'n auwe man en het kensj van vuur d'n oorlog". De jury, die lette op leeftijd, tekstkennis, dialectzuiverheid en presentatie, vond dat Geleen deze keer als ploeg sterker was dan Maaseik. Wij in Maaseik hebben de beker Bertha Paulissen al eerder veroverd, de beker Tony Van Wijck gaat nu definitief naar Geleen.

Jaak Bergers die reeds 20 jaar de Maaseiker deelnemers voorbereidde en coachte werd gehuldigd met een prachtig kunstboek vanwege de provincie.

Harry Beenders

Het Maaseiker cursiefje

Piccolo

"Duimen" zei ze zachtjes langs haar neus weg.

De drie andere kaarters hoorden het niet; misschien omdat ze toch al de tachtig gepasseerd waren, net gelijk mijn grootmoeder trouwens, en hun gehoor ook niet meer dat was.

Toch mag ik met de hand op mijn hart zeggen dat mijn oma, ondanks haar gezegende leeftijd, nog aardig bij de pinken was.

"Goed zo" fluisterde ze me toe toen ze in de gaten kreeg dat mijn twee duimen met hun neus in de wind gingen staan.

"Piccolo" dreunde het vervolgens door de kleine keuken.

Er viel een korte stilte; drie paar ogen keken even over hun bril in de richting van mijn oma, die het dan nog maar eens voor alle duidelijkheid herhaalde; iets zachter wel.

De anderen knikten. Ik begreep onmiddellijk dat er in deze situatie nu eenmaal niet veel anders kon gedaan worden en toen de drie tegenspelers dat ook geleidelijk in de gaten kregen, verdiepten ze zich weer in de dertien kaarten die ze alledrie in hun linker hand hielden.

En het mag misschien wel eigenaardig klinken, maar met schoppen tien haalde oma ineens "slag".

Voor de rest bleef het "tabula rasa" vóór haar; en zo hoort het ook. Want als een speler "piccolo" speelt, komt het er op aan slechts één slag te halen, noch min noch méér. En mijn grootmoeder deed wat ik trouwens van haar en van haar kaarten had verwacht. Ze had haar slag thuisgehaald. Met schoppen tien. Ik heb in het verleden wel eens gesproken met een hoteljongen die zich ook piccolo noemde; het merkwaardige is dat dat kereltje, door gewoon wat met koffers en pakken te zeulen, ook steeds zijn slag wist thuis te halen, want het leverde hem doorgaans een berg aan fooien op.

En of dat allemaal nog niet genoeg is, belandde ik laatst in het Centrum voor Muziek aan de Rosmolenstraat te Maaseik.

Boven de deur die naar een knus zaaltje leidde hing warempel een klein octaaf-fluitje en vlak eronder stond te lezen: "piccolo".

Achter de deur weerklonk hemelse jazzmuziek en bij het naar binnen treden bemerkte ik een zevental jonge mensen die vanachter een stalen muzieklesse-naartje de verantwoordelijkheid opeisten voor die zalige klanken.

"De dixie-Jazzband" zei Nol, die in een hoekje zat te luisteren en tegelijkertijd zijn rechter duim de hoogte instak.

"Die is op de hoogte" dacht ik, al hield hij zich duidelijk op de vlakke; en met mijn oma in mijn achterhoofd wist ik dat deze spelers, op hun manier dan, eveneens hun slag zouden thuishalen; en dan wil ik nog zwijgen van de man die het slagwerk voor zijn rekening nam. Hoe dan ook, ik genoot met volle teugen.

De piano van Lieven Winkels lachte zijn tanden bloot en rolde als het ware de rode loper uit voor de klarinet van Karel Dolezal, die zowaar een danseresje, in tutu nogwel, voor mijn ogen toverde.

De trompet van Thieu Vandebosch liep in kaki-uniform te roepen dat hij zopas een veldslag had gewonnen; tenminste zo kwam het bij mij over; en helemaal in een hoekje aan de deur stond de trombone van Jan Winkels eenzaam de clown uit te hangen op een koord, die danste van plezier; de drum van Remy Vandebroek klapte spontaan in de handen en een heel oude contrabas die Nico Janssen teder in zijn armen hield, vertelde met trillende stem, gelaten over de heroïsche strijd van zijn voorvaderen en streelde van pure berusting, in zijn eentje het verdriet weg van eeuwen onrecht.

Toine Smeets stond ontroerd zijn hart leeg te zingen.

Nol en ik luisterden. En toch herinner ik mij dat ik het gevoel had of ik alleen op de wereld was en dat ik met een zakdoek vol weemoed stond te wuiven naar naamloze moeders in Argentinië; of was het naar Kinta Kunte, die in een kleine boot voorbij voer over een Zuid-Amerikaanse stroom van bloed en tranen?

"Hello Dolly" klonk het... "bei mir bist du schön".

Ik weet zeker dat ik me toen intens gelukkig voelde omdat de muziek alles zo onherroepelijk relativeerde; zelfs mijn glas bier, dat voor me stond, bleef langer vol dan dat ik ooit had durven verwachten.

Wat waren dat gezegende ogenblikken in dat kleine zaaltje van het Centrum voor Muziek, die dinsdagavond.

Nol wist me daarenboven nog te vertellen dat die piccolo-band de huisband was van Swinging Maaseik, dat grandioos spektakel, dat elk jaar in de maand september in de stad georganiseerd wordt. Maar dat wist ik natuurlijk al. Het meest opvallende is toch wel dat het enthousiasme waarmee die mensen hun muziek leven inblazen onmiddellijk overslaat op alle luisteraars. Het is een groepje dat niet meer weg te denken is tussen de andere kleine Maaseiker monumentjes. En daar duimen we voor.

Ze zullen bij elk optreden hun slag wel thuishalen; dat geef ik je op een briefje...muziekpapier.

Mijn oma moest het weten!

Herman Hendrix

Achterolmen

Maandag 5 en dinsdag 6 februari om 20.15 uur: SEX, LIES AND VIDEO-TAPE (Film).

Gouden palm Cannes 1989.

Vrijdag 9 februari om 20.11 uur: CARNAVALSCONCERT.

Vrijdag 16 februari DAS LABORATORIUM "Die drie Käsehocht".

Maandag 12 en dinsdag 13 februari om 20.15 uur: CAMILLE CLAUDEL (Film)

Isabelle Adjani en Gerard Depardieu oogstten bijna alle beschikbare Césars.

Vrijdag 2 maart om 20.15 uur: NEDERLANDS TONEEL GENT speelt 'Rosalie Niemand'.

Het waar gebeurde en aangrijpende verhaal van een meisje dat, toen ze vijf jaar was, in een gesticht voor achterlijke kinderen gestopt werd. Ze was immers ongewenst. Zevenendertig jaar later werd ze ontslagen...

Vrijdag 30 maart om 20.15 uur: KONINKLIJK JEUGDTHEATER speelt 'De Golf'

In een Amerikaanse school besluit een leraar, om duidelijk te kunnen antwoorden op de vraag hoe het nazisme zo'n groot succes kon worden, een beweging te starten met fascistische ondergrond. Het experiment loopt uit de hand.

Vrijdag 6 april om 20.15 uur: TONEEL YVONNE LEX speelt 'De grote vergissing'

Een modern, artistiek gemeubeld dakappartement met daarin een aardige kunstschilder die vol ongeduld wacht op een mooie elegante, maar getrouwde vrouw. Verder zijn er de werkvrouw, de echtgenoot van de chique dame, de burens...

Vrijdag 27 april: HET MAASTRICHTS SALONORKEST

Het feestelijk slot van een boeiend theaterseizoen wordt verzorgd door dit populaire kwintet o.l.v. André Rieu.

Gerrie Geurts

20 Jaar geleden schreef "De Maaseikenaar":

S.O.S.

...De raad van Europa heeft 1970 uitgeroepen als Natuurbeschermingsjaar. Een jaar waarin ons gevraagd wordt, ieder op zijn plaats en in zijn mogelijkheden, een steentje bij te dragen om de laatste plekjes natuur die ons nog resten, te vrijwaren; om wantoestanden (zoals water- en luchtbezuiniging) te bestrijden enz.

Verenigd, is deze taak veel gemakkelijker: in Limburg bestaan organisaties (waarin het noord-oosten van onze provincie ontstellend zwak vertegenwoordigd is) die zich actief met natuurbehoud en natuursubsidie bezig houden. We noemen Natura-Limburg, Natuurbeschermingsactie en de vier Wielewaalafdelingen. De afdeling Maasland van de ornithologische vereniging de Wielewaal heeft zelfs de oprichting van een jeugd-afdeling gepland.

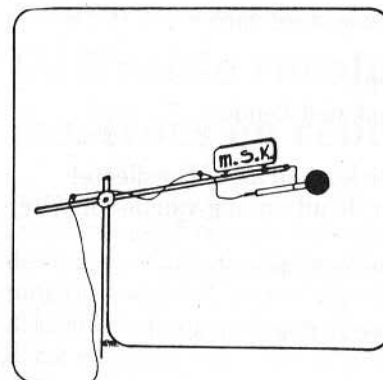
Deze regels zouden vandaag kunnen geschreven zijn; immers, het grootste probleem van de huidige tijd blijft nog steeds de verloedering van ons milieu. Er werd in het verleden al heel wat gedaan hiervoor, maar er blijft nog een ontzettend lange weg af te leggen alvorens we met een gerust hart de toekomst kunnen tegemoet zien.

De redactie gaat dan ook te rade bij mensen die op dit vlak een juiste kijk hebben en ze is er zeker van u, geachte lezer, in het volgend nummer hierover verder te kunnen inlichten.

Herman Hendrix

De Duitse Dames Rosa Ludwigsen en Lilo Hartmann bij de Maagdenput in Aldeneik en getooid in de door hen ontworpen kleding waarmee ze in Frankfurt de HH. Harlindis en Relindis uitbeeldden. Zie ons vorig nummer.

Maaseiker/ Spreekwoorden/ Zegswijzen/en uitdrukkingen

1. Hae haet het neet in vandaag.
(= hij is het vandaag niet van plan, of: hij is niet goed geluimd)
2. Dae hōb ich lever op 't hususke es aan de taofel.
(= gezegd van iemand die te veel eet)
3. Hae haet 'ne gooien trèk es-ter aan ziejn naas truk.
(= wordt gezegd van wie weinig verdient)
4. Hae is t'r op aafgevaeg.
(= hij is er tuk op - hij wil iets erg graag doen of hebben)
5. Hae trèkt d'n achterhaam
(= hij is een lijntrekker - hij laat anderen voorgaan bij het werk en doet zelf niet te veel)
6. Dao is get ówt.
(= daar is wat gaande)
7. Zie haet bein tot aan häör vot.
(= zij heeft lange benen)
8. Dao is het bómmele-kèrmis (of ook: bómmele-muziejk)
(= wordt gezegd als een vrouw aangelopen komt met wiebelende borsten)
9. Dae waas nogal van de gaas gepak!
(= die stond stomverbaasd te kijken)
10. Mölders en avvekaote hōbben einen apaarten hemel!

11. Doeëd goeën is niks, mer dao wieërs-te zoe stiejf van!
12. Hae is gestorve van 'ne vrónk in de derm.
(= werd gezegd als men de juiste oorzaak niet kende)
13. Het lieëve is wi-j ë kinjerhumke: vääls te kort en altiejd besjieëte!
(= deze uitdrukking werd gebruikt vóór de uitvinding van de Pamper)
14. Ne jónge mins kan sterve, mer n'n awwe mótt sterve!
15. ... en es oos kat ein ków waas, mèlkde we ze ónger de staof!

In dank aanvaardden wij alle verbeteringen en/of aanvullingen.

Wie kent de juiste betekenis van de uitdrukking: "Hae hilt z'n sjroewte (= kalkoenen) aan de kant"?

Tony Van Wijck
Maastrichtersteenweg 11
3680 MAASEIK

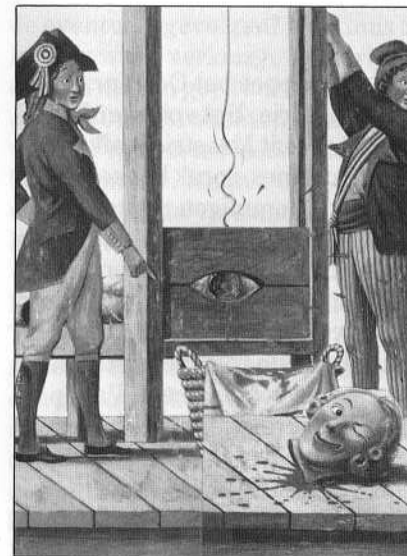
200 Jaar geleden....

De Franse revolutie te Maaseik: feestroes en rebellie

Inleiding

De misnoegde Franse bevolking kwam op 14 juli 1789 met de bestorming van de staatsgevangenis 'De Bastille' te Parijs in opstand tegen haar leiders. Koning Lodewijk XVI en vooral koningin Marie-Louise hadden het gewone volk al jarenlang de ogen uitgestoken door geld en goed te verbrassen en een weelderig en uitdagend leven te leiden op de kap van de belastingbetalers. De opstand blies als een orkaan door de paleizen en kastelen. Met duizenden weken de edellieden, symbolen van het 'oude bewind', uit naar het buitenland. De 'Nationale Vergadering' stelde een grondwet op waarin de 'rechten van de mens' centraal stonden. De nieuwe leuze van de opstandelingen was: "Vrijheid, gelijkheid, broederlijkheid"

Oostenrijk en Pruisen, die bevreesd waren dat ook zij met de opstand te maken kregen, vielen Frankrijk binnen. De revolutionairen sloegen terug door honderden en honderden edelen en koningsgezinde burgers ter dood te brengen. Onophoudelijk werkte in de dramatische overgangperiode de valbijl van dr. Guillotin.... Ook vele pioniers van de revolutie stierven een gewelddadige dood: Marat, Danton, Robespierre.... Het is een oud refrein dat zich steeds weer herhaalt in de geschiedenis van de landen en de volkeren.

Guillotine werd "Nationaal Scheermes"

De inname van de Franse staatsgevangenis "De Bastille" (sinister symbool van het koninklijk despotisme) op 14 juli 1789 door een moegetergde en opgezweept menigte, wordt door de historici gemarkeerd als 'de' start van de Franse revolutie. Uit volle borst zong het plebs het populaire en patriotische refrein: "Ah! Ca ira, ca ira, ca ira. Réjouissons nous le bon temps viendra..."

Maar in de daaropvolgende jaren brandde in Frankrijk een burgeroorlog los tussen koningsgezinden en republikeinen, tussen gematigden en radicalen, tussen de aanhangers van de kerk en de verdedigers van de staat. In die bewogen tijd had de beul de handen vol. De guillotine (verbeterd en verfijnd door de Franse geneesheer dr. Guillotin) promoveerde tot een nationaal scheermes. Deze blote valbijl werd het symbool van een al te bloedige revolutie, die haar eigen kinderen verslond. Maar de Sansculotten (in tegenstelling met de adel droegen zij geen korte culotte doch een gestreepte en gekleurde lange broek) meenden het bloedernstig. Elke ongelijkheid (door afkomst, cultuur, godsdienst of rijkdom...) was hen een door doorn in het oog. Alles moest gelijk geschooren worden door... het nationale scheermes.

De beruchte eed

Tijdens het Frans Bewind werden de katholieke priesters verplicht trouw te zweren aan de republiek en hun haat uit te spreken tegen het koningschap. Zij die dat niet deden werden vervolgd en bedreigd met deportatie naar Frankrijk. Volgens een lijst van 3 maart 1798 waren er in het kanton Maaseik 3 beëdigde en 59 onbeëdigde priesters. Zij die de eed aflegden werden door de gelovigen als verraders beschouwd. Pastoor Labaer van Ophoven speelde het slim. Op 22 september 1797 moest hij te Maaseik voor het vredege-recht komen om zich te verantwoorden, daar hij de eed niet had afgelegd. "Ik zegge niet dat ik het niet doen wil, maar ik vraag be-dencktijd", zei de pientere priester. Jarenlang heeft pastoor Labaer zich bedacht, maar de eed heeft hij nooit afgelegd...

De foto toont de eedformule die zoveel opspraak verwekte en heel wat priesters in gewetensnood bracht.

De veelbesproken eed die de priesters moesten afleggen

Anno 1792 was Frankrijk een republiek. De lelie verdween uit het wapenschild. De kleuren van de vlag werden blauw, wit, rood. De Franse revolutionairen vielen België, waar de Oostenrijkers sinds 1713 aan het bewind waren, binnen. Hier was trouwens, uit onvrede met de onhandige hervormingsmaatregelen van de Oostenrijkse keizer Jozef II, de Brabantse omwenteling (1789 - 1790) al uitgebroken. Voeg daarbij het feit dat het prinsbisdom Luik van meetaf aansloot bij het Franse revolutionair regime.

Advocaat J. Bernard preekt de revolutie

Generaal Dumouriez versloeg op 6-12-1792 te Jemappes het Oostenrijks leger. In Maaseik kraaiden de "republikeinen" al victorie. Het volk werd op 26 december opgetrommeld in de St.-Catharinakerk. De uit Maastricht afkomstige advocaat J. Bernard, begeleid door enkele gendarmes, sprak het kerkvolk, waaronder de Franse legerstaf, toe. Hij preekte: "Sommigen zeggen dat ik omwille van het Kerstfeest de verkiezingen moet uitstellen. Ik antwoord hun als een echte republikein dat Christus op aarde kwam om de mensen te verlossen uit de slavernij van de duivel. Welnu, ik ben hier om de Maaseikenaren te verlossen uit de klauwen van de adel die hen verknecht en uitbuit". Sommige toehoorders hadden wel oren naar de uitdagende taal die al jarenlang giste bij de bokkerijders, de bedelaars en de berooide belhamels. Vanop de preekstoel riep Bernard toen luid en krachtig: "Burgers, wie wilt ge hebben?" En het volk antwoordde luidkeels: "Apotheker Ramaekers, Jan Verschuyt, Francis Eyckholt, Pierre Simard, Martinus Severijns, de jonge Ververs, Assuerus Matthei en Philippus Stoffels". Deze laatste aanvaardde de job niet, hij weigerde de eed af te leggen. Had hij zich op het nippertje bedacht voor

Zware lasten en karweien

Deze anti-klerikale spotprent hekelt het feit dat in het Ancien Régime de boer en de burger gebukt gingen onder veel te zware lasten en karweien. De adel en de hoge prelaten ergerden het gewone volk met hun talrijke privileges en voorrechten. We zien op deze prent hoe de landman verpletterd wordt door een zware steen waarop geschreven staat: Taille, impôts en corvées ... Boven op de steen staan de profiteurs.

de eventuele gevolgen? Martinus Severijns werd tot voorzitter van dit 'voorlopig bewind' verkozen. De vurige Bernard was tevreden. De Maaseikenaren dragen me een goed hart toe, schreef hij naar zijn oversten, dat is meer waard dan 1000 schildwachten. Maar het circus duurde niet lang... Na de nederlaag van de Fransen te Neerwinden op 18 maart 1793 stortte alles in elkaar als een kaartenhuisje. Maar... een jaar later wordt het bittere ernst. De Franse generaal Jourdan verslaat op 26 juni 1794 de geallieerde legers te Fleurus en herovert de Oostenrijkse Nederlanden.

De stunt van koster Moors

Tijdens het Frans tijdvak (1794-1815) kwam een nieuwe bestuurlijke organisatie tot stand. Hiermee verdween het feodale stelsel dat vooral berustte op een persoonlijk verband tussen de leenheer (vorst, graaf, baron...) en de leenman. Oude instellingen zoals de heerlijkheden, de broederschappen en het cijnsstelsel... werden van de kaart geveegd. De kloostergemeenschappen werden ontbonden en hun goederen publiek verkocht. Op administratief gebied brachten de Fransen de beide Limburgen samen in het departement Beneden-Maas, dat onderverdeeld werd in kantons. Van 1796 tot 1802 om-

vatte het kanton Maaseik benevens de stad Maaseik met de buurten Heppeneert, Wurfeld, Gremelslo, Solt, Ven en Aldeneik de volgende plaatsen: Elen, Rotem, Dilsen, Opoeteren, Neeroeteren, Ophoven (met Geistingen), Kessenich (met Kinrooi en Grootbeersel), Neeritter (met Beersel), Ittervoort (met Ell), Thorn en Wessem. Toen de Fransen zich hier vestigden was Leonard de Borman pastoor. Toen hij op 19 mei 1797 weigerde de eed van trouw aan de Franse republiek af te leggen mocht hij zijn ambt niet verder uitoefenen. Ondertussen trachtten de Fransgezinde bestuurders de hand te leggen op de rijke Maaseiker kerkschatten, doch het kapittel, dat op 5 januari 1797 2.700 gulden moest lenen aan de stad, had op 30 januari besloten het zilverwerk te verkopen of te verdelen onder de kanunniken met de belofte dat alles te gepasten tijde zou teruggegeven worden. Drie kanunniken hielden woord: deken Philip Verschuyt, Arnold Thyssens en Gerard Sweers. Hadden de kanunniken Lambert Nyssens, Alexander de Borman en Louis-Clément Magnée een breder geweten? Of konden ze bepaalde rechten laten gelden? Zij gaven in ieder geval niets terug.

Toch konden de Fransen nog enkele kostbaarheden aanslaan en onderbrengen in een verzegelde kamer van een huis nabij de kerk. Maar kosten Moors, grootvader van wijlen dr. Karel Moors, waakte... hij klom 's nachts in de betrokken woning en bracht de zilveren kostbaarheden in veiligheid. Pastoor de Borman, die naarstig werd opgespoord door de gendarmes, dook onder in Bree en daarna in Budel. Alhoewel hij op de lijst stond van de opstandige priesters, die de oorzaak waren (aldus de Fransen) van de slechte geestesgesteldheid van de bevolking, werd hij bij de reorganisatie van de parochies toch weer benoemd. Hij bleef in functie als deken van het nieuw opgerichte dekenaat Maaseik tot aan zijn dood op 4 juli 1824. Naast de pastoor fungeerden de volgende kape-laans: Nicolaas Carlier, Jan Stals, Jan-Frans Martens, Piet Dewée, Arnold Thijssens en ene Leemans. Renier Bex was voorzanger.

Het kapittel van Onze-Lieve-Vrouw, verbonden aan de hoofdkerk van Maaseik, telde in 1797 de volgende 9 leden: Philip Frans Verschuyt, deken, 60 jaar; Arnold Thijssens, kanunnik, 65 jaar; Leonardus de Borman uit Bree, kanunnik en pastoor, 33 jaar; Alexander de Borman uit Bree, kanunnik, 29 jaar; Louis-Clément Magnée, kanunnik en scholaster, 33 jaar; Lambert Nyssens, kanunnik; Jan Gerard Sweers van Weert, kanunnik, 40 jaar; Jan Simon Magnée, kanunnik, 28 jaar; Bartolomeus Wilsens uit Hasselt, kanunnik. Verder was er nog Mattheus Vlecken (27 jaar) die Louis Magnée in 1794 verving. In die tijd telde Maaseik 6 kloosters: drie voor mannen (Kruissheren, Minderbroeders en Capucijnen) en drie voor vrouwen (Agneten of Augustinessen, Zusters van het H. Graf en Capucinessen)

Benevens de St.-Catharinaparochie behoorden ook de St.-Annaparochie van Aldeneik en de St.-Gertrudisparochie van Heppeneert tot de gemeente Maaseik. In Aldeneik was Engelbert Claessen pastoor (1767-1795) en in Heppeneert Kruisheer Coopmans (1792-1804).

Franse Feestoes op de Markt

De Franse revolutionairen ontbonden de oude gemeentebesturen en benoemden in elke gemeente een 'agent municipal' en een adjunct. Die agenten samen vormden de kantonale vergadering of municipaliteit. In hun schoot kozen ze een voorzitter. In diens plaats werd dan een nieuwe agent aangesteld. Voorts benoemde de regering in Parijs bij iedere municipaliteit een kantoncommissaris. Te Maaseik werd dat de genaamde Jan-Mathijs Dodé uit Thorn. Op initiatief van het kantonnaal bestuur werd te Maaseik, waar toch wel een Fransgezinde kern onder de burgers aanwezig was, op 22 september 1798 de stichting van de Franse republiek feestelijk herdacht. Dat gebeurde met groot vertoon op de Markt waar ook onderwijzer van Rossum met zijn leerlingen acte de présence moest geven.

De volgende leden van de municipaliteit verzamelden tegen 10 u nabij het stadhuis: voorzitter Antoon-Renier Moers alias Moors (Thorn)¹⁾, M. Joosten (Wessem), Jaak Donders (Ittervoort), Jan Dirix (Neeritter), Jaak Martens (Opoeteren), Gerard Stals ((Elen), Jan Snijkers alias Snickers (Thorn), Jan Nellissen (Rotem), Hendrik Houben (Ophoven), Lambert Van de Int alias Van de Eijndt (Kessenich) en adjunct Mathieu Paumen (Dilsen).

Uit Maaseik waren er agent Pierre Simard, adjunct Jan Spee alsook de leden van het vrederecht, het notariaat, de domeinen, de posterijen, de rijkswacht en het leger. Op de 'Grand Place' was tegenover het stadhuis een 'altaar des Vaderlands' opgericht. De dag voordien al had men om 7 u. 's avonds de klokken geluid en de kamers geschoten. 's Morgens had men nog eens geluid om 7 u. en om 9 u. Om half 11 vertrok de stoet met voorop Van Rossum met zijn schooljeugd.

Daarna kwamen huzaren die militaire muziek ten beste gaven, de prominenten, de 'gendarmes' en tenslotte de Maaseiker burgers maar er staat niet bij hoeveel er dat waren. Niet minder dan drie keren trok de muzikale stoet rondom de markt. Tussendoor werden 'vaderlandse' liederen gezongen. Uiteindelijk stopte men voor het 'altaar des vaderlands', niet om een mis bij te wonen, doch om te luisteren naar de vurige volgelingen van de revolutie. Na de opening door Moors met een Franse verklaring over de 'Rechten en Plichten' van de burger zong men de eerste strofe van het lied "Veillons au salut de L'Empire". De aanwezigen hernamen in koor het refrein... Gemeentesecretaris Ferguson las daarna een brief voor van de minister van binnenlandse zaken waardoor de aanwezigen zo enthousiast werden dat ze wel duizendmaal "Vive la République" riepen. Vervolgens was het de beurt aan agent Pierre Simard om met Fransklinkende tremelo's zijn gehoor te begeisteren. Hij prees met trillende stem de Franse overwinnaars die "ons niet behandelen als slaven doch als hun broeders". Daarna wees hij op de grote offers die hijzelf en zovele anderen gebracht hadden voor de vrijheid. Hij vervloekte de despoten van het 'Ancien Régime' die zich nog steeds niet bij de nieuwe toestand wilden neerleggen. En Pierre Simard besloot in deze zin: "Laat ons, mijn dier-

bare medeburgers, op deze plechtige dag, aan de grote natie die de bewondering van de volkeren zal afdwingen, dank zeggen, maar laat ons vooral onze erkenning betuigen door al onze krachten te bundelen door ons aan onze grondwet, dit kostbaar pand van ons welzijn, te hechten. Laat ze maar brommen, zij die rondom ons deze grondwet door valse redeneringen willen vergiftigen. De tijd en de ondervinding zullen ons leren dat deze grondwet, die wij hebben aanvaard, de volmaaktste en de meest geschikte is om ons geluk te bewerkstelligen. "Vive la République". Ook deze toespraak werd fel toegejuicht, zo staat geschreven. Ondertussen wees de klok bijna 12 u. De stoet werd voor het stadhuis ontbonden. Diezelfde avond had om 10 u (nogal laat?) voor de fans van het Franse régime in het stadhuis een politiek bal plaats. Zo eindigde deze feestelijke septemberdag van 1798 achter pot en pint.

Bestorming van het stadhuis

Op 29 november 1797 braken te Maaseik relletjes uit omdat de bezetter te hoge belastingen eiste. Bij besluit van 23 april 1796 moest de stad 7.634 florijnen betalen. Bovendien moest 30 stuivers grondbelasting betaald worden per bunder. De opeisingen volgden elkaar in snel tempo op en dat lokte verzet uit bij de bevolking. Arrondissementscommissaris Girard had bevolen dat de achterstallige belastingen moesten betaald worden tussen 22 september en 20 november 1797. Dat ging te ver. Een belangrijke groep mannen en vrouwen begaf zich onder leiding van Nelbroek (Delbroek?) en Huysmans naar het stadhuis waar men zich met geweld toegang verschaftte tot de zaal waar de municipale raad vergaderde. Daar werden Dodé en zijn bestuurders uitgescholden voor vuile vis en nog meer van die vieze dingen. Men dreigde zelfs met gaffel en bezemsteel terug te keren. Op zeker moment wou Dodé de opgewonden menigte tot bedaren brengen maar dat had een averechts effect. Er werd geroepen dat men hem zou vastgrijpen en stokslagen toedienen tot zijn kleren in flarden van zijn lichaam zouden scheuren...

De centrale administratie te Maastricht was er niet goed van. Niet minder dan 250 soldaten (cavalerie en infanterie) werden naar Maaseik gestuurd en gelogeed bij die stedelingen die op 29 november de grootste mond hadden gehad. Omdat adjunct agent Spee blijkbaar onder één hoedje had gespeeld met de rebellen door hen het stadhuis binnen te laten, werd hij uit zijn ambt ontzet. Ook werd nogmaals de medeplichtigheid beklemtoond van de oude stadsmagistraat. Als gevolg van deze affaire werd de genaamde Surlet de Chokier naar Maaseik gestuurd om de 'zuiveringscampagne' te leiden. Hij is de man die in 1831 de eerste regent van België zal worden. Hij speelde het klaar om de schulden naar het stadhuis te roepen waar ze om vergiffenis vroegen. De opstand doofde als een kaars uit. Op de volgende plaatsen werden Franse soldaten ingekwartierd: 10 man bij Godefridus Neelblok, 10 man bij Venkenray, 10 man bij schrijnwerker Kellen, 10 man bij Van Isterdael, 10 man bij de jonge Jan-Louis Huysmans, enz.

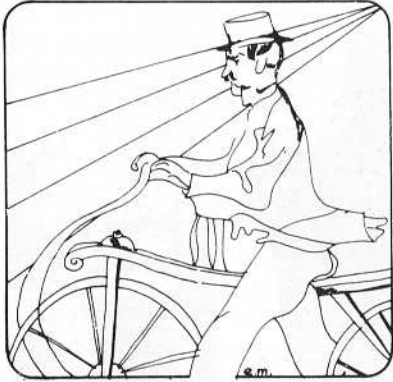
Surlet (de) Chokier, de adellijke revolutionair.

Surlet Chokier, de man die eind 1797 hand- en spandiensten bewees aan de Franse bezetter te Maaseik waar relletjes uitbraken, is niemand minder dan de bekende baron E.L. Surlet de Chokier, de eerste regent van België in 1831. Deze adellijke telg (*Luik 1769, + Gingelom 1839) was reeds vroeg tot de (Luikse) revolutionairen toegetreten (1789). Daartoe liet hij de adellijke 'de' wegwerken... want dat strookte niet met de 'nieuwe orde'. Surlet (de) Chokier was alleszins geen man met oogkleppen, dat is duidelijk. Hij wist al vlug uit welke hoek de wind waaide. Hij sleet zijn leven te Gingelom als burgemeester en 'schapenboer'.

Op 22, 23, 24 en 25 november moest de huizenschat betaald worden. Dat was de aanleiding geweest om naar het stadhuis te trekken, merkt Opt Endt op. De burgers wilden daar gaan vragen of het nu grondbelasting was of huizenschat. Toen kwam baron Surlet de Chokier. Dat betekende: Mond toe en vuisten maken in de broekzak... (vervolgt).

Piet Henkens

(1): Antoon Moors woonde in Thorn. Zijn dochter Antoinetta huwde op 16 april 1798 te Kessenich met Jan-Mathijs Dodé. De beëdigde priester Fijten, die de plaats had ingenomen van de onbeëdigde pastoor Van der Meer, bij wie hij te Kessenich kapelaan was, zegende het huwelijk in.

Maaseiker Rariteit

Gebed van een bevruchte vrouw

Van een oude dame ontvingen wij een tijdje geleden dit Gebed van eene Bevruchte Vrouw, dat in het begin van deze eeuw in Maaseik en omstreken door aanstaande moeders gebeden werd om Gods zegen af te smeken over de bevalling. Naar de dame ons vertelde ontving zij als pas gehuwde vrouw de tekst van één der Juffrouwen Hougaerts op de Markt.

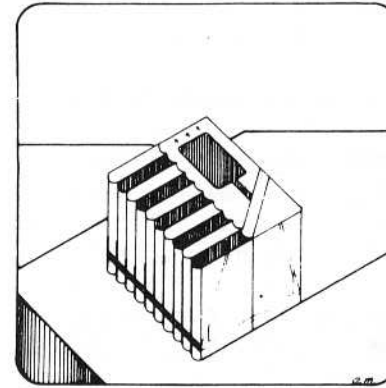
Feministen zullen waarschijnlijk aan bepaalde formuleringen aanstoot nemen, doch wij menen dat wij dit volkskundig rariteitje onze lezers niet mogen onthouden.

Ik erken en loof U God, Schepper van de vrucht die uw dienstmaagd van Uwe goedheid ontvangen heeft. Dit schepsel is niet bekwaam om U te danken, maar ik bedank U in zijn plaats voor deze eerste en overgrote weldaad.

En tot dankzegging offer ik het aan uwe majesteit op, naar het voorbeeld van zoveel heilige moeders, aler ik het nog ken en ten volle bezit. De smart die ik dagelijks gevoel als dochter van Eva en die ik nog verder zal moeten doorstaan, neem ik aan als een ware straf van God tot voldoening van mijne zonden en als een middel, waardoor ik hoop uwe barmhartigheid te bewegen, om mij te behoeden in het gevaar dat mij aanstaande is en ook Uw schepsel van het ongeval dat aan zoveel ongelukkige kinderen overkomt die versmacht worden eer ze geboren zijn, zonder het Heilig Doopsel te kunnen genieten.

God, verhoor het gebed van eene moeder die zozeer wenst, dat de vrucht haars lichaams geheiligd moge worden, en Uwe groote naam moge loven in alle eeuwen der eeuwen, Amen.

Martin Boonen

Diksjenaer van 't Mezeikers

”Cultuur is datgene waarvan we ons te laat bewust worden dat we het verloren zijn!”

1. aaneinvas, bw. = voortdurend
Vb. Deze zoëmer is het aaneinvas sjoëen waer gewaes.
2. bats, zn. vr., batse, betske = bil (ook: dij)
Vb. Ich houw dich op diejn bloeëte batse!
Rijnl. Batze = bovenbeen.
3. bejje, zw. ww. =
a) betten
Vb. Ein bróbbel bejje mèt aziejn.
b) duwen, stoten
Vb. Miejn vrouw bejt mich 's mörges ówt het béd.
4. bervës bn, bw. = barrevoets
Vb. Hae leep bervës in de wei.
5. beslaag, zn. o. =
a) beslag van deeg
b) beroerte
Vb. Hae kreeg e beslaag en haet nog viejf daag gelaef.
c) beslag (v. paard)
Vb. Het paerd moos ein nów beslaag höbbe.
6. betrachte, zw. ww. = overwegen
Vb. Es-te det ins richtig betrachs...
7. bieës, bn. bw. = gierig
Vb. Dae is vööl te bieës, dao kriejgs-te niks van.

8. bieës, zn. vr. =
 a) beest, dier, rund
Vb. De bieëste zeen al op stal.
 b) gierigaard, egoïst
Vb. Det is ein bieës, dao kriejgs-te niks van.
9. bóksesjijter, zn. m. = bangerik
10. dikoeër, zn. vr. = bof
11. fijaes, bn. bw. = onnozél, maar toch sluw
Vb. Dae mèt ziejn fijaese moewl.
12. goonsdig, zn. m. = woensdag
 Mnl. goensdach
13. nak, zn. w. = nek
Vb. eine dikke nak hóbbe (= zeer verwaand zijn)
14. nãöle, zw. ww. =
 a) zegend klagen, treuzelen
Vb. Blijf neet zoe lang nãöle, spooi dich e bitsje
 b) knagende pijn veroorzaken
Vb. Daen tand dae nãölt mich weer!

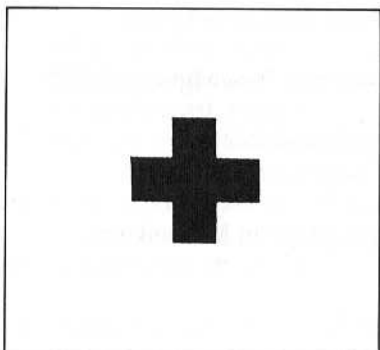
N.B. Deze laatste betekenis is me zelf onbekend, maar werd me door een paar Maaseikenaren meegedeeld. Wie kan me bevestigen of dit ww. in deze betekenis bekend is ???

15. plefóng, zn. o. = plafond
16. plekke, zw. ww. =
 a) plakken
Vb. 'Nen tömber op ein amvëllopp plekke.
 b) niet van opstaan weten
Vb. Hae is nao de repetiejsie weer bliejve plekke.
 ss. plekplaoster
17. sjaffe, zw. ww. =
 a) bezorgen
Vb. Sjaf mich nog e pötsje beer, estebleef.
 b) doen, uitwerken
Vb. Sjafs-te het? (speel je het klaar?)

18. steijfgebroujd, bn. bw. = is een vogeltje dat dood in het ei zit.
 N.B. Wie kan me de juiste betekenis geven van "voewlgebroujd" ??
19. stóffe, zw. ww. = opscheppen, bluffen, pronken
Vb. Hae is weer aan 't stóffe mèt z'nmen nówen otto.
 ss. stóffer, stófkont (bluffer)
 stófferke zn. m. dim. = lefdoekje (ook 'posjètsje' in Maaseikers)
20. unjere, zn. m. = middagdutje, siësta
Vb. D'n unjere slaope op het opkiëmerke.
21. witlouf, zn. o. = Brussels lof, witlof
22. wits, zn. vr. -e, -ke = wis, buigzaam (wilgen)takje
Vb. In Stokkem make ze manje van witse.
23. zaodreup, zn. vr. =
 a) tweede-jaarse raap om er zaad van te trekken
 b) fig. = lomp vervelend wijf
24. zelje, bw. = zelden
25. zjeneere (zich), zw. ww. = zich schamen, zich generen
Vb. Pak nog mer ein, de mós-tich neet zjeneere.
 Fr. se gêner
26. zoëke, st. ww. (zook, gezôôke) = zuigen
Vb. Det kènsj is krank, het wilt neet mië zoëke.
27. zwaam, zn. m. = damp, stoom, rook
28. zwame, zw. ww. = stomen, dampen
Vb. De moeër zwaamt (er komt stoom uit de waterketel)
29. zwelf, zn. vr. (zwelfke, zwelve(r)) = zwaluw
 Vgl. Rijnl. Schwalbe, Schwälber

Graag verbeteringen en/of aanvullingen

Tony Van Wijck

Het Belgische Rode Kruis

Afdeling Maaseik

De hulpactie voor Roemenië

De grote hulpactie voor Roemenië werd te Maaseik een onverwacht succes. Het uiteindelijk resultaat overtreft inderdaad de verwachtingen van de organisatoren. Die hadden elk hun reden om spontaan en solidair voor het afgejakkerde Roemeense volk in actie te komen:

- de Vrienden van het Museactron, vooral getroffen door de vernietiging van het Roemeens historisch en cultureel patrimonium o.a. via het platwalsen van vele dorpen en van een groot deel van Boekarest;
- de Stad Maaseik, aangesproken door de armoede, de onvrijheid en de verdrukking waarin het dictatoriaal bewind bijna 25 jaar de Roemeense bevolking gevangen heeft gehouden;
- de afdeling Maaseik van het Belgische Rode Kruis, altijd en overal bereid in de bres te springen voor mensen in noodsituaties.

Het uiteindelijk resultaat van de hulpactie Roemenië in de deelgemeente Maaseik (het centrum, Aldeneik, Ven, Gremelslo, Wurfeld, Siemkensheuvel, Hepeneert):

Geldelijke giften: 277.520 Bfr.

Goederen (eetwaar, kleding,...): Ca. 45 m³ of 550 à 600 dozen en zakken.

Bloedtransfusiecentrum: 90 PERSONEN zijn van 26 - 30 dec. 1989 komen bloedgeven voor Roemenië.

(Hierbij waren ca. 50 NIEUWE DONOREN waarvan de meesten regelmatig bloedgever willen worden.)

Stortingen op rekening 000-0000235-41 van het Rode Kruis:

Zodra deze gegevens bekend zijn worden ze meegedeeld. Feit is dat heel wat Maaseikenaren langs deze weg de hulpactie voor Roemenië hebben gesteund.

Transport

De te Maaseik en Neeroeteren ingezamelde goederen zijn zaterdag, 30 december 1989 door een vrachtwagen van de nv Janssen van Maaseik naar Brussel vervoerd. Daar hebben eigen Rode-Kruisvrijwilligers zelf de hulpgoederen rechtstreeks in een wagon helpen overladen. Met de hulpgoederen van de verzameling in de fusiegemeente Maaseik kon een wagon van de trein voor Roemenië helemaal gevuld worden. Deze trein is dat weekeinde nog afgereisd. Terplaatse staat het Roemeense Rode Kruis, in samenwerking met het Internationale Rode Kruis, in voor de verdeling van de goederen onder de noodlijdende bevolking.

Deze hulpactie wordt hiermee afgesloten.

De Vrienden van het Museactron, de Stad Maaseik en het plaatselijk comité van het Rode Kruis danken van harte de milde gevers, de bloedgevers en de talrijke entoesiaste medewerkers aan deze geslaagde hulpactie voor Roemenië.

Victor Hons

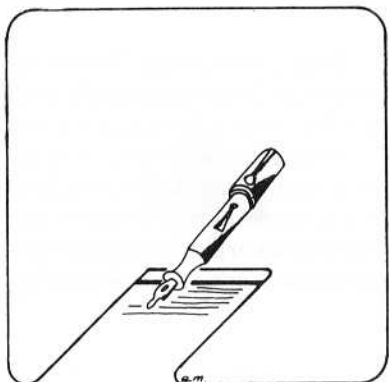

Collecte in de zaal v/h H.Kruiscollege.

Op de foto van links naar rechts:

V. Hons, voorzitter pl. Rode Kruis, L. Verhoeven, Mevr. G. Dehennin, Mej. M.L. Creemers, Mevr. Heymans, F. Gevers, Mevr. I. Hermans, Mevr. M. vanden Ecker, een student, H. Heymans, A. Opsteyn en F. Dehennin.

Links, de reeds gesorteerde en ingepakte hulpgoederen.

Maaseikenaren publiceren ...

Jan Peeters tekende ook voor 1990 zijn zoveelste kunstkalender. In een genummerde en beperkte oplage met 4 airbrushes, 5 gedichten en één lino als geschenk combineert hij teken- en woordkunst. Deze "laatste" kunstkalender uit "Heppeneert" is opgevat als een afscheid van een rustoord, dat Jan zoveel rust en rijke inspiratie schonk. Met penseel en pen veruiterlijkt hij persoonlijke dromen en ervaringen die echter zijn persoon overstijgen en breed aanspreken. Noem dit uittreksel neo-romantiek of een prozaïsch gedicht qua vorm, het heeft iets dat (aan)spreekt:

Dag Heppeneert

Maar
soms ontwaar je
'n Déjeuner sur l'Herbe
à la Meuse op grond van Boer Deckers
twee mensen die zich als een hoimijt
samenvlijen bij elkaar

voor hen is Heppeneert heel de wereld
en heel de wereld 'n bubbel-kriebel-biebelbad
ze hebben alle woorden uitgeput
en spreken slechts in poriën
in vingertoppen en in zweet

en wanneer ze dronken van elkaar
en van de dag
van elkaar
weg roeien met de stroom
weg roeien naar zee
zie ik hun zelfzekere slag
om achter de warme golfstroom dat land te vinden
waar liefde de enige zuurstof is

en even
geloof ik weer in hun geloof
'EVEN'

Dag Heppeneert

Paul Mandervelt (Paul Vanderheyden) publiceerde onlangs nog bij Nioba, Antwerpen zijn vijfde dichtbundel nl: "De Ring van Schatzki". Hoofdmotieven zijn: het onafwendbaar ouder worden, de naderende pensioenleeftijd, het afscheid nemen van vele dingen. Ook een vergrote bedachtzaamheid en een weldadige verdraagzaamheid zijn inspiratiebron. Moeilijkere beeldspraak wisselt af met grote herkenbaarheid. Het dichterlijke van deze bundel zit vooral in de diepe beeldtaal, vermits de regelgebondenheid van ritme, rijm en klasieke strofenbouw haast wegvielen. Als poëzie velen kan boeien door haar herkenbaarheid, dan is volgend gedicht voor een grote groep lezers, onder wie ook ondergetekende, een overtuigend voorbeeld.

VIJFTIG-PLUS

Met de regelmaat van baggermolens
glijden de vijftig-plussers
op Engelse fietsen die ze bij hun oppensioenstelling
van het bedrijf hebben gekregen door de gehuchten

terwijl hun vrouwen groentesoep koken en kabeljauw.
Hun nooit bereikte bestemming is de bevestiging van een
waanverleden dat elke dag meer afstand neemt.

Op de traag malende knieën na is hun raderwerk verroest
door arthrose en ontgoucheling.
De kalken kabels op hun slapen
en hun slappe buik zijn de zichtbare getuigen
van hun onomkeerbare ontluistering.

Uitgeblust dwalen ze langs de meidoornhagen
vergeefs op zoek naar doodgeboren prikkels.
En wanneer ze na hun portie kilometers
de Engelse fiets weer in het tuinhok hebben opgeborgen

en zich afvragen of er frieten zijn
en wat voor programma op t.v.
roept hun vrouw:
'Wanneer begint ge de auto te simonizeren'?

Gerard De Leede publiceerde ter verkrijging van de graad van doctor aan de Technische Universiteit te Eindhoven een proefschrift in het Engels "Crystallisation Behaviour of a Fluorozirconate Glass". Momenteel is hij werkzaam bij het Natuurkundig Laboratorium aan de N.V. Philips Gloeilampenfabrieken in Waalre (Nld). Gerard De Leede is, zelfs internationaal, ook een bekende en succesrijke kanosporter.

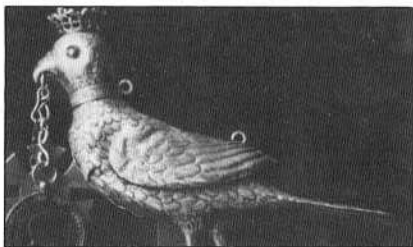
Jaak Bergers

Frederik Malders (1593-1662), zilversmid te Maaseik, werkte voor de schuttersgilden in Maasland en Kempen

De zilversmeden hebben in de loop der eeuwen heel wat opdrachten voor de schuttersgilden uitgevoerd. Het is, zelfs bij benadering, niet mogelijk het aantal stukken te tellen dat zij voor de schuttersverenigingen hebben vervaardigd. Een grote hoeveelheid van dat ambachtelijk zilverwerk is door oorlogen, rampen, opeisingen en ook wel door gebrek aan zorg onherroepelijk verloren gegaan. Maar gelukkig bleven nog heel wat voorwerpen bewaard, waarop de schuttersgilden terecht trots zijn.

Tot de zilversmeden, die geregeld zilverwerk aan de schutterijen in eigen streek leverden, behoort ook Frederik Malders, die zijn atelier gevestigd had in Maaseik. Deze verdienstelijke kunstenaar werd op 27 oktober 1593 gedoopt in zijn geboortestad Maaseik als zoon van Steven Malders (gestorven 1599) en Hilleken Rijckarts (gestorven 1619). Hij had nog één zuster, namelijk Sibilla Malders, die in 1596 werd geboren, maar reeds in 1625 ongehuwd overleed.

In juni 1628 trad hij in het huwelijk met Katharina Poulsen (of Pouwelsen), die hem zes kinderen schonk. Zilversmid Frederik Malders behoorde tot de welstellende inwoners van Maaseik. Dat blijkt niet alleen uit de talrijke onroerende goederen, die hij in Maaseik en omgeving bezat, maar ook uit talrijke geldleningen, die hij geregeld in de streek afsloot. Het aanzien, dat hij in zijn

Vogel of papegaai van de koningsbreuk van Sint-Martinus Dilsen (1618) (Foto: J. Daamen, As)

midden genoot, kan ook worden afgeleid uit het feit dat hij zesmaal burgemeester was van de stad Maaseik. Het is niet geweten waar Frederik Malders zijn vakopleiding genoot. Aan moeders zijde bestond er wel een ambachtelijke traditie. Zijn oom Johan Rijckarts (gestorven 1595) was eveneens als zilversmid gevestigd in Maaseik. Zijn zoon, Gerard Rijckarts, die later uitweek naar Parijs, genoot ook een dergelijke vakopleiding.

Volgens de huidige stand van het historisch onderzoek strekt het afzetgebied van het atelier Malders zich uit over het noorden van de Loonse Kempen en het Maasland. Aan de hand van het familie-archief, dat gedeeltelijk bewaard bleef en van werkstukken, die de eeuwen trotseerden, kan de periode waarin Frederik Malders als edelsmid bedrijvig was, gesitueerd worden tussen 1617 en 1662. In die jaren werkte hij o.a. voor de kerken van Maaseik, Sittard, Opitter en Achel. Bovendien leverde hij zilveren vogels en platen aan verschillende schutterijen, o.a. in Dilsen, Elen, Kessenich en Achel.

In 1618 maakte Frederik Malders een fraaie zilveren koningsvogel voor de Sint-Martinusschutterij, genaamd 'Oude Schutten', van Dilsen. Het werkstuk draagt het persoonlijk merkteken van de zilversmid: de letter M bekroond door de letter F.

Voor de Sint-Martinusschutterij van Kessenich vervaardigde hij in 1619 eveneens een zeer kunstig bewerkte zilveren vogel, die nog steeds in het bezit is van de schutterij. Op de halsband leest men volgend opschrift: Die sch(u)ttten van Kessenich 1619.

Op het zijvlak van het takje, waarop de vogel zit en op de staart is het merkteken van Frederik Malders aangebracht. Dat teken vindt men ook terug op verschillende platen, die deel uitmaken van het koningszilver van enkele schutterijen uit de streek van Maas en Kempen.

In 1646 schonk Jan Christiaens, pastoor van Achel, een zilveren plaat aan de plaatselijke St.-Annaschutterij. Het stuk werd gemaakt door Frederik Malders, die in 1618 ook al een kelk voor de parochiekerk van Achel had geleverd. Voor de Sint-Pietersschutterij van Elen, waarschijnlijk de 'Oude Schutten', voerde hij tenminste twee zilveren platen uit. Dirk op die Saavelkoul, die in 1647 koning was, deed een plaat maken door Frederik Malders. Zijn voorbeeld werd in 1648 nagevolgd door Lenert Boussen, die in dat jaar de vogel had afgeschoten en dus de koningstitel mocht voeren.

Vogel of papegaai van de koningsbreuk van Sint-Martinus Kessenich (1619). (Foto: W. Smet, Kessenich)

De Sint-Martinusschutterij van Kessenich bewaart onder haar koningszilver ook verschillende platen, die afkomstig zijn uit het atelier Malders van Maaseik. De twee mooie zilveren schilden, die in 1662 respectievelijk door Arnold Janssens, pastoor van Kessenich, en Jan van der Borch, beneficiant van het altaar van St. Maria Magdalena in de kerk van Kessenich, aan de schutterij werden geschonken. Een andere plaat, die tot dezelfde breuk behoort, werd in 1663 door Marten Rutten, koning, aan de schutterij geschonken. Reynder Smelten, koster en tevens sekretaris van de St. Martinusschutterij van Kessenich, begiftigde zijn vereniging in 1664 met een zilveren plaat. Beide laatstgenoemde schilden werden uitgevoerd in het atelier Malders, echter niet door Frederik Malders, want die was al op 3 mei 1662 overleden.

Het bedrijf werd na zijn dood voortgezet door Katharina Poulsen, zijn echtgenote, die hem vier jaar overleefde. Zij stierf op 1 december 1666. Al die jaren werd zij vermoedelijk bijgestaan door haar oudste zoon, Steven Malders. Het atelier Malders, dat na het overlijden van Frederik Malders gebruik bleef maken van de vroegere merktekens, nl. een M (Malders) bekroond met een F (Frederik) en een M (Maaseik) waarboven een rechtstaande eikel, leverde nog geruime tijd zilveren voorwerpen aan schuttersgilden uit de streek.

*Schuttersplaat voor de Sint-Paulusschutterij van Lanklaar (1665)
(Tekening: M. Hendrickx, Maaseik)*

Voor de St-Paulusschutterij van Lanklaar werden in 1665 een koningsvogel en een schild gemaakt. Bovendien werden zilveren platen besteld door de St.-Pietersschutterij van Elen (1664), de schuttersgilde van Stevensweert (1664), de St.-Pietersschutterij van Aldeneik (1671) en de St.-Martinusschutterij van Kessenich (1668). De St.-Gertrudisschutterij van Heppeneert deed zes platen vervaardigen in het atelier Malders, nl. een in 1664, een in 1665, twee in 1668, een in 1669 en een in 1671.

Van de hier vermelde zilveren schuttersattributen bleef, gelukkig, nagenoeg de helft bewaard. Het schutterswezen in Maasland en Kempen dankt dus een merkwaardig patrimonium aan zilversmid Frederik Malders en aan het atelier, dat door hem in Maaseik werd gesticht. Mogelijk zijn er in de streek nog schuttersgilden, die zilverwerk van het werkhuis Malders bezitten, want een grondig onderzoek werd in dat verband nog niet verricht.

Drs. Jan Gerits.

Met toestemming van de auteur overgenomen uit het "Limburgs Schutterstijdschrift", jg. 1, nr 2 (maart 1989).

Literatuur:

- M. Hendrickx, Een vergeten Maaseiker kunstenaar: Fredericus Malders, 1593-1662, in: Limburg, XXXV, 1956, blz. 84-90.
- M. Hendrickx, Enkele wetenswaardigheden betreffende oude schuttersplaten te Maaseik vervaardigd, in: Limburg, XXXVI, 1957, blz. 204-210.
- J. Gerits, Jan Ryckarts, goudsmid te Maaseik en rentmeester van de abt van Averbode te Sint-Jansberg in de XXVde eeuw, in: Limburg, XLVIII, 1969, blz. 285-288.
- W. Smet, Vier eeuwen schutterij te Kessenich, NieuwkerkenWaas, 1984.

Z.D.H. Prins John III (Raedschelders) 1990

Redactie

Harry Beenders
Jaak Bergers
Martin Boonen
John Goldsteyn
Herman Hendrix
Erik Martens (emblemen en tekeningen)
Gerard Segers (cartoons)
Mevrouw Theunissen-Aendekerck
Tony Van Wyck

Medewerkers

Jan Gerits
Gerrie Geurts
Piet Henkens
Victor Hons
Marc Stevens

Abonnementen (of geschenkabonnementen) steeds verkrijgbaar door storting op nr. 001-0678921-94 t.n.v. 'De Maaseikenaar', Verloren Kost 86, 3680 Maaseik, met vermelding: abonnement of geschenkabonnement voor..... (naam + volledig adres).

Benelux: 300,- fr.

Overige landen: 400,- fr.

Ieder auteur blijft verantwoordelijk voor het door hem ingestuurd artikel.

Geen uittreksel, afdruk of overname uit 'De Maaseikenaar' mag geschieden zonder bronvermelding.

Dank voor uw medewerking.

Teksten voor de volgende editie: 10 maart aan
T. Van Wijck, Maastrichtersteenweg 11, B-3680 MAASEIK.

Verantwoordelijke uitgever:

Tony Van Wyck, Maastrichtersteenweg 11 - 3680 Maaseik (B) - Druk Tonnaer Kelpen